

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

The Development of Training Curriculum for Enhancing Desirable
Characteristic in Sufficiency Living of Students of Naduapittayakom
School under The Secondary Educational Service Area Office 22

มารุต สุวรรณชัยรบ^{1*}

Marut Suwanchairob^{1*}

Received: June 2, 2020

Revised: August 18, 2020

Accepted: September 29, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง 2) ศึกษาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงตามเกณฑ์ 80/80 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง 4) ศึกษาทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง และ 5) ศึกษาความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง กลุ่มเป้าหมายได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 33 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยหลักสูตรฝึกอบรม มีดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.91 แบบทดสอบความรู้มีค่าความยากตั้งแต่ 0.40 ถึง 0.63 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.33 ถึง 0.60 และค่าความเชื่อมั่น 0.80 แบบประเมินทักษะการปฏิบัติมีดัชนีความสอดคล้อง 1.00 แบบสอบถามความพึงพอใจมีดัชนีความสอดคล้อง 1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหาของหลักสูตร 3) วิธีการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม และ 4) การประเมินผล
2. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง มีประสิทธิภาพ 88.75/89.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

^{1*} ครู โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม E-mail: marut.03122535@gmail.com

3. ผลสัมฤทธิ์หลังการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. ทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด
5. ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรม, การพัฒนาหลักสูตร, คุณลักษณะอันพึงประสงค์, การอยู่อย่างพอเพียง

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop training courses for enhancing the desirable characteristics, 2) to study the effectiveness of training courses for enhancing the desirable characteristics in sufficiency living according to the criteria of 80/80, 3) compare the training courses achievement for enhancing the desirable characteristics in the aspect of sufficiency living, 4) study practical skills after using training courses for enhancing the desirable characteristics in sufficiency living, and 5) study the satisfaction of the training courses for enhancing the desirable characteristics in sufficiency living. The target group includes Mathayomsuksa 4 students of Naduapittayakhom School under the Secondary Educational Service Area Office 22, Academic Year 2019, amount of 33 persons which were obtained by purposive sampling. The research instruments consisted of training courses. There was a consistency index at 1.00 and it was at the highest level 4.91. The knowledge test had a difficulty from 0.40 to 0.63. The classification powers were from 0.33 to 0.60 and the reliability was 0.80. The skill assessment for practicing had a consistency index at 1.00. The satisfaction questionnaire had a consistency index at 1.00. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and T-test.

The result of the research indicated that

1. The training courses for enhancing the desirable characteristics in sufficiency living consists of 4 components which were 1) the objectives of the curriculum, 2) the contents of the curriculum, 3) the methods of teaching and learning activities, and 4) the evaluation.
2. The training courses for enhancing the desirable characteristics in sufficiency living had an efficiency of 88.75 / 89.17 which were higher than the set 80/80 threshold.
3. The achievement after training with the training courses for enhancing the desirable characteristics in sufficiency living was higher than before training with statistical significance at the level of .01
4. The practice skills after using training courses for enhancing the desirable characteristics

in sufficiency living in overall and in each level were at the highest level.

5. The satisfaction with training courses for enhancing the desirable characteristics in sufficiency living was at the highest level.

Keywords: Training course, Curriculum development, Desirable characteristics, Sufficiency living

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กล่าวไว้ในมาตราที่ 23, 24 และ 26 เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ต่าง ๆ โดยผสมผสานสาระความรู้ให้ได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาและให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมในระดับและรูปแบบการศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ มุ่งมั่นขยายโอกาสทางการศึกษาให้เยาวชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ครอบคลุม ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา นอกเหนือจากการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ยังได้ส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาผู้เรียนด้านการมีจิตสาธารณะต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2548, หน้า 5)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเยาวชน นักเรียน ทั้งด้านที่เป็นประโยชน์ และด้านที่ส่งผลในทางลบ ตลอดจนการรับวัฒนธรรมบางอย่างจากต่างประเทศ การเลียนแบบจากสื่อต่าง ๆ ทำให้นักเรียนหรือเยาวชน มีการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย การควบคุมตนเอง ขาดจิตสำนึกผิดชอบชั่วดี ขาดการพัฒนาตนเอง ที่จะเป็นผู้ใหญ่ ใฝ่เรียน และการประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังได้ทำการสำรวจปัญหานักเรียนในด้านต่าง ๆ ที่รุมเร้ามากยิ่งขึ้น ในปัจจุบัน พบว่า เด็กห่างเหินจากครอบครัวและอยู่ในสภาพครอบครัวแตกแยกมากขึ้นทำให้ความเป็นอยู่แออัด ต้องเป็นภาระของผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดา-มารดา ในการหารายได้ให้มากขึ้นเพื่อดูแลกลุ่มเด็กนักเรียนเหล่านี้ ปัญหาค่านิยมการบริโภค บริโภคสินค้าและบริการตามสื่อซึ่งมีราคาแพงเกินกว่ากำลังของตนเอง และนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมา ทั้งปัญหายาเสพติด ปัญหาการเสพยาเสพติด และปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (รายงานการสำรวจสภาพปัญหาของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม. 2559 หน้า 5) นักเรียนวัยรุ่นในช่วงอายุ 15-18 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 4 เป็นวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อเป็นวัยที่เริ่มรับผิดชอบตนเองมากขึ้นมีอิสระในการใช้จ่ายเงินสิ่งของเครื่องใช้และทรัพยากรธรรมชาติซึ่งอาจตกเป็นเหยื่อของกระแสบริโภคนิยมและลุ่มหลง ในวัตถุนิยมที่ฟุ้งเฟ้อเกินความจำเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งความหลงใหลคลั่งใคล้สินค้าที่มียี่ห้อดังนำเข้าจากต่างประเทศ เช่น เสื้อผ้าเครื่องประดับตามแฟชั่นโทรศัพท์มือถือและนาฬิกา เป็นต้น (สุรศักดิ์ โจธาวร, 2556, หน้า 93)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการ ในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ 8 ประการ ได้แก่

รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัยใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยง และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (พระอำนาจ อดุลกาโม, 2554, หน้า 2) สอดคล้องกับการสังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยพิจารณาจากความถี่สูงสุด 1 ด้าน และยังเป็นการแก้ปัญหาความเสี่ยงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคมที่ปัจจุบันนักเรียนห่างเหินจากครอบครัวและอยู่ในสภาพครอบครัวแตกแยกมากขึ้นทำให้ความเป็นอยู่แออัด ต้องเป็นภาระของผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดา-มารดา ในการหารายได้ให้มากขึ้นเพื่อดูแลนักเรียนกลุ่มนี้ ปัญหาค่านิยมการบริโภค บริโภคสินค้าและบริการตามสื่อซึ่งมีราคาแพงเกินกว่ากำลังของตนเอง และนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมา ทั้งปัญหายาเสพติด ปัญหาการเสพยาเสพติด และปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร จะได้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ที่จะนำไปยกระดับเพื่อให้เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นอันดับแรก ซึ่งการพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยหลักสูตรฝึกอบรมที่สามารถให้ความรู้ ทักษะและกระตุ้นจิตสำนึกเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อให้การยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ จะต้องอาศัยนวัตกรรมนั่นคือ การนำหลักสูตรฝึกอบรมเข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งอาศัยหลักการและแนวคิดของหลักสูตรฝึกอบรม โดยหลักสูตรฝึกอบรมนี้เป็นการใช้สื่อและกิจกรรมที่ให้แก่เด็กได้มีส่วนร่วมโดยผ่านประสาทสัมผัสในหลายๆ ทาง ด้วยการจัดกิจกรรมที่เป็นระบบและมีการประเมินผลทั้งด้านของความรู้และพฤติกรรมของนักเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับการยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 ก่อนและหลังการฝึกอบรม
4. เพื่อศึกษาทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22
5. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22

สมมติฐานของการวิจัย

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. ผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 หลังการฝึกอบรม สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม
3. ทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 อยู่ในระดับมาก
4. ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 อยู่ในระดับมาก

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 8) ประกอบด้วย
 - 1.1 หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหาของหลักสูตร 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) การประเมินผล
 - 1.2 หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 ความพอประมาณ ใช้เวลา 4 ชั่วโมง หน่วยที่ 2 เหตุผลและรอบคอบ ใช้เวลา 4 ชั่วโมง หน่วยที่ 3 คุณธรรม ใช้เวลา 4 ชั่วโมง และหน่วยที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน ใช้เวลา 4 ชั่วโมง
2. กลุ่มเป้าหมาย
กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 33 คน เนื่องจากผลการศึกษาพบว่านักเรียนวัยรุ่นในช่วงอายุ 15-18 ปีซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 4 เป็นวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อเป็นวัยที่เริ่มรับผิดชอบตนเองมากขึ้นมีอิสระในการใช้จ่ายเงินสิ่งของเครื่องใช้และทรัพยากรธรรมชาติซึ่งอาจตกเป็นเหยื่อของกระแสบริโภคนิยมและกลุ่มหลงใญ่วัตถุนิยมที่มุ่งเพียงเงินความจำเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งความหลงใญ่ คลั่งไคล้สินค้าที่มียี่ห้อดังนำเข้าจากต่างประเทศ เช่น เสื้อผ้า เครื่องประดับตามแฟชั่นโทรศัพท์มือถือ และนาฬิกา เป็นต้น (สุรศักดิ์ โจธารว, 2556, หน้า 93)
3. ขอบเขตด้านตัวแปร
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง
 - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรม 2) ผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฝึกอบรม 3) ทักษะ

การปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรม และ 4) ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม

4. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ช่วงเดือนมกราคม - เดือนตุลาคม พ.ศ. 2562 ระยะที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562 - เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

1. กำหนดปัญหาและเป้าหมาย จากผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จะได้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง มีความถี่สูงสุด คือ ร้อยละ 80 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 ประจำปีการศึกษา 2562 จำนวน 33 คน

2. กำหนดแบบแผนและองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว วัดผลก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม และจากการสังเคราะห์และสรุปเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะต้องประกอบของหลักสูตร 4 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหาของหลักสูตร 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน และ 4) การประเมินผล

3. ออกแบบและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 เครื่องมือชุดที่ 1 หลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในด้านแนวคิดและการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ทฤษฎีการเรียนรู้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร

3.1.2 การหาคุณภาพของหลักสูตร

3.1.2.1 นำหลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นไปขอคำแนะนำจากประธานกรรมการ และกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

3.1.2.2 นำหลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นพร้อมแบบประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและภาษาที่ใช้ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ สามารถนำไปใช้ได้

3.1.2.3 นำหลักสูตรที่ผ่านการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้ฝึกอบรมกับนักเรียนที่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม จำนวน 30 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80

3.1.2.4 จัดทำหลักสูตรฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

3.2 เครื่องมือชุดที่ 2 แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.2.1 ศึกษาวัตถุประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงในแต่ละหัวข้อของการฝึกอบรม ทั้งด้านความรู้และทักษะ

3.2.2 สร้างแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice) ชนิด 4 ตัวเลือก

3.2.3 การหาคุณภาพแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

3.2.3.1 นำแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมไปขอคำแนะนำจากประธานกรรมการและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

3.2.3.2 นำแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม พร้อมแบบประเมินความสอดคล้องไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบความรู้มีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ สามารถนำไปใช้ได้

3.2.3.3 นำแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบมีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.40 ถึง 0.63 แบบทดสอบมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.33 ถึง 0.60 ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.80 ใช้สูตร KR-20 เนื่องจากข้อสอบแต่ละข้อมีความยากง่ายไม่เท่ากัน (วโร เฟิงส์วีสต์, 2551, หน้า 236)

3.3 เครื่องมือชุดที่ 3 แบบประเมินทักษะการปฏิบัติหลังผ่านการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.3.1 ศึกษาวัตถุประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม ในแต่ละหัวข้อของการฝึกอบรมทั้งด้านความรู้และทักษะ

3.3.2 สร้างแบบประเมินทักษะการปฏิบัติเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3.3.3 การหาคุณภาพแบบประเมินทักษะการปฏิบัติ

3.3.3.1 นำแบบประเมินทักษะการปฏิบัติ ไปขอคำแนะนำจากประธานกรรมการ และกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

3.3.3.2 นำแบบประเมินทักษะการปฏิบัติ พร้อมแบบประเมินความสอดคล้องไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินทักษะการปฏิบัติมีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ สามารถนำไปใช้ได้

3.4 เครื่องมือชุดที่ 4 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.4.1 ศึกษาวัตถุประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม ในแต่ละหัวข้อของการฝึกอบรมทั้งด้านความรู้และทักษะ

3.4.2 กำหนดแผนผังการสร้างแบบสอบถามตามประเด็นที่ต้องการสอบถามความพึงพอใจได้ประเด็นคำถามรวม 10 ข้อและกำหนดรูปแบบการถามเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ

3.4.3 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3.4.4 การหาคุณภาพแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.4.4.1 นำแบบสอบถามความพึงพอใจ ไปขอคำแนะนำจากประธานกรรมการ และกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

3.4.4.2 นำแบบสอบถามความพึงพอใจ พร้อมแบบประเมินความสอดคล้องไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจมีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ สามารถนำไปใช้ได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในระยะที่ 1 ดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

จากตาราง 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.91$, S.D. = 0.29)

2. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 88.75/89.17 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ แสดงดังตาราง 2

ตาราง 2 ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

จำนวน นักเรียน (n)	คะแนนระหว่างฝึกอบรม (E_1)					คะแนนหลังฝึกอบรม (E_2)			
	หน่วย ที่	คะแนน เต็ม	คะแนน เฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ร้อยละ (%)	คะแนน เต็ม	คะแนน เฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ร้อยละ (%)
30	1	10	8.57	0.57	85.67	20	17.83	0.79	89.17
	2	10	8.67	0.71	86.67				
	3	10	9.03	0.76	90.33				
	4	10	9.23	0.68	92.33				
	รวม	40	35.50	0.73	88.75				

จากตาราง 2 หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.75/89.17 แสดงว่า หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

3. ผลสัมฤทธิ์หลังฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฝึกอบรม

การฝึกอบรม	n	$\bar{X}$	S.D.	df	t	sig
ก่อนฝึกอบรม	33	6.61	2.06	32	38.036**	0.000
หลังฝึกอบรม	33	17.09	1.28			

** $p < .01$

จากตาราง 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.47) ด้านที่ 3 คุณธรรม ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.50)

และด้านที่ 1 ความพอประมาณ ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.50) ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านที่ 2 ความมีเหตุผล รอบคอบ ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.50) แสดงดังตาราง 4

ตาราง 4 ผลการศึกษาทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ทักษะการ ปฏิบัติ
1. ด้านความพอประมาณ	4.52	0.50	มากที่สุด
1.1 การวางแผนการใช้เงิน ใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด	4.48	0.51	มากที่สุด
1.2 การวางแผนการใช้เวลา ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์	4.58	0.50	มากที่สุด
1.3 การใช้สิ่งของส่วนตัวและสาธารณะอย่างประหยัดและคุ้มค่า	4.48	0.51	มากที่สุด
2. ด้านความมีเหตุผล รอบคอบ	4.44	0.50	มากที่สุด
2.1 การพิจารณาสิ่งที่จะดำเนินการใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ	4.61	0.50	มากที่สุด
2.2 การคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ	4.45	0.51	มากที่สุด
2.3 การทำงานแบบไม่ย่อท้อ ไร้อคติ	4.27	0.45	มากที่สุด
3. ด้านคุณธรรม	4.45	0.50	มากที่สุด
3.1 การแสดงออกด้านพฤติกรรมที่ถูกต้องตามประเพณี วัฒนธรรม กฎหมาย และศาสนา	4.45	0.51	มากที่สุด
3.2 การแสดงออกด้านคำพูดที่สร้างสรรค์ ไม่พูดเท็จ ส่อเสียด หยาบคาย ยุยงให้แตกแยก	4.27	0.45	มากที่สุด
3.3 การคิดตามหลักเหตุและผลมีความปรารถนาดี คิดเสียสละ ไร้อคติ ไม่ละโมภ ไม่มุ่งร้าย	4.88	0.33	มากที่สุด
4. ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน	4.67	0.47	มากที่สุด
4.1 การวางแผนการเรียนรู้ การทำงานและการใช้ชีวิตประจำวัน	4.64	0.49	มากที่สุด
4.2 การติดตามข่าวสาร ค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมจากบทเรียนอยู่เสมอ	4.58	0.50	มากที่สุด
4.3 การปรับเปลี่ยนตนเองอยู่เสมอทั้งอุปนิสัย พฤติกรรมทางกาย วาจา และใจ เพื่อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้	4.79	0.42	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.54	0.50	มากที่สุด

จากตาราง 4 พบว่า ผลการศึกษาทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง หลังจากการฝึกอบรม 2 สัปดาห์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

5. นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.58)

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ได้นำผลมาเสนอเป็นประเด็นเพื่ออภิปรายผลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหาของหลักสูตร 3) วิธีการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม และ 4) การประเมินผล ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยยึดหลักการแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการฝึกอบรมของนักวิชาการด้านหลักสูตร และนักการฝึกอบรมหลายท่าน เช่น พิศมัย ธิณะแก้ว (2541, หน้า 9) วิชัย ประสิทธิ์ฐิติเวช (2542, หน้า 50-52) ปฏล นันทวงศ์ และไพโรจน์ ดั่งวิเศษ (2543, หน้า 9) โดยเริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้วยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร ได้ 4 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหาของหลักสูตร 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) การประเมินผล สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคมเป็น 4 บท ได้แก่ 1) บทนำ 2) เนื้อหาของหลักสูตร 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) การประเมินผล

หลังจากนั้นศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงที่จะนำมาใช้เป็นเนื้อหาในจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม โดยผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงจากสมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ (2541, หน้า 78) กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 53) สุกัญญา คุ่มกลาง (2553, หน้า 8) สิทธิพงษ์ ปานนาค (2556, หน้า 26) แล้วนำมาสังเคราะห์สรุปผลได้องค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความพอประมาณ 2) การคิดอย่างมีเหตุผลและรอบคอบ 3) คุณธรรม 4) การสร้างภูมิคุ้มกัน นำมากำหนดเป็นเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม หลังจากนั้นจัดทำร่างหลักสูตร ตรวจสอบหลักสูตร หาประสิทธิภาพหลักสูตร นำหลักสูตรไปใช้และประเมินผลการใช้หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมิตร คุณานุกร (2520, หน้า 9) กล่าวว่า กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย ความมุ่งหมาย (Objective) เนื้อหา (Content) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum implementation) การประเมินผล (Evaluation) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของพิศมัย ธิณะแก้ว (2541, หน้า 9) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร มีขั้นตอนดังนี้ 1) จุดมุ่งหมาย 2) เนื้อหาวิชา 3) การนำหลักสูตรไปใช้ และ 4) การประเมินผล

การคัดเลือกกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ Kolb (1970, cited in Leslie, 1998, pp. 30-31) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างประสบการณ์ (Experience) ขั้นตอนที่ 2 การคิดไตร่ตรอง (Reflecting) ขั้นตอนที่ 3 การลงสรุป (Concluding) และขั้นตอนที่ 4 การวางแผน (Planning) เทคนิคที่ใช้คือการฝึกอบรม วิธีฝึกปฏิบัติ การอภิปรายกลุ่ม และการระดมสมอง เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้

โดยให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ จากการใช้วิธีการฝึกอบรมหลาย ๆ วิธีประกอบกันทำให้สามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เป็นอย่างดี และทำให้การเรียนรู้ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของสุจิตรา ธนानันท์ (2552, หน้า 51) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรโดยการฝึกอบรมไม่มีวิธีการใดที่เหมาะสมที่สุดต้องผสมผสานกันมากกว่า 1 วิธีการเสมอ

ผู้วิจัยนำร่างหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบพบว่า ค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ มีค่าความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ทุกประเด็น หมายความว่าองค์ประกอบของร่างหลักสูตรฝึกอบรมมีความสอดคล้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของนักวิชาการด้านหลักสูตร ได้แก่ ไทเลอร์ (Tyler, 1950, p. 11) ทาบา (Taba, 1962, pp. 422-425) ได้ผ่านกระบวนการหาคุณภาพตามขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่การตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้แก่ ไชตามข้อเสนอนะตลอดจนผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ได้ทำการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมและหน่วยการฝึกอบรมมีการนำส่วนที่บกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จนสามารถนำไปใช้ได้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของนักการศึกษาหลายท่านที่ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแล้วพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหาของหลักสูตร 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) การประเมินผล หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นสามารถเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและเจตคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ เช่น คุณาเพ็ง กิ่งมิ่งแอ (2552). ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านหมากแข้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 นิพนธ์ ยศดา (2556). ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

2. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคมมีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.75/89.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในครั้งนี้ ผ่านกระบวนการสร้างอย่างมีระบบและวิธีการที่เหมาะสม โดยเริ่มตั้งแต่ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การกำหนดเค้าโครงและองค์ประกอบ การหาคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมโดย ขอคำแนะนำจากประธานกรรมการ และกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญ ก่อนที่จะนำไปทดลอง การสร้างในส่วนของเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม ได้ผ่านการทดสอบและตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ในส่วนของการประเมินผล ผู้วิจัยได้จัดทำแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ แบบสอบถามความพึงพอใจ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้อง ปรับปรุงแก้ไข นำไปทดลองและหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.75/89.17 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของนักการศึกษาหลายท่าน ที่หลักสูตรฝึกอบรมมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ เช่น พรสวรรค์ แยมกวีตระกูล (2549). ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับครูโรงเรียนตั้งตรงจิตรพณิชยการ

3. ผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 แสดงว่าหลักสูตรฝึกอบรมสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงได้จริง ทั้งนี้เนื่องจาก หน่วยการฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใช้รูปแบบการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ Kolb (1970, cited in Leslie, 1998, pp. 30-31) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างประสบการณ์ ขั้นตอนที่ 2 การคิดไตร่ตรอง ขั้นตอนที่ 3 การลงสรุป และขั้นตอนที่ 4 การวางแผน วิธีที่ใช้คือการฝึกอบรม วิธีฝึกปฏิบัติ การอภิปรายกลุ่ม และการระดมสมอง มีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและแจ้งให้นักเรียนทราบทุกครั้ง จัดกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยคณะเพศ กระตุ้นให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยให้สมาชิกในกลุ่มช่วยเหลือกัน อธิบายความรู้ให้แก่เพื่อนสมาชิกในกลุ่ม และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่ม มีการให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งกันและกัน จัดแหล่งเรียนรู้และสถานที่ที่เอื้อและสะดวกต่อการเรียนรู้ มีการวัดและประเมินผลระหว่างการฝึกอบรม เพื่อให้ให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้ความเข้าใจ เช่น ทำใบงานท้ายหน่วยการเรียนรู้ โดยวิทยากรอธิบายเกณฑ์การประเมินผลให้นักเรียนทราบและเข้าใจตรงกันอย่างชัดเจน แจ้งผลการประเมินให้นักเรียนทราบโดยเร็ว พร้อมกับเฉลยคำตอบและอธิบายเหตุผลประกอบในส่วนที่นักเรียนยังไม่เข้าใจให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยและให้รางวัลทันที ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพสามารถทำใบงานท้ายหน่วยการเรียนรู้ได้ผ่านทุกคน ส่งผลให้นักเรียนสามารถทำแบบทดสอบหลังฝึกอบรมได้คะแนนสูงขึ้น เป็นไปตามหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ทฤษฎีในการเรียนการสอนของทิสนา แคมมณี (2553, หน้า 103-105) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี รวมทั้งได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งควรควรดำเนินการ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนการจัดการเรียนการสอน เช่น การจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มต้องประกอบด้วยสมาชิกที่คล่องแคล่วในด้าน เพศ และความสามารถ 2) ด้านการสอน ครูควรอธิบายชี้แจงเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของบทเรียนขั้นตอนในการทำงาน เกณฑ์การประเมินผลงาน การพึ่งพาเกื้อกูลกัน และการช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่ม 3) ด้านการประเมินผลและการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ ครูควรประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย 4) ด้านการควบคุมกำกับและช่วยเหลือกลุ่ม ครูควรดูแลให้สมาชิกได้ปรึกษากันอย่างใกล้ชิด เข้าไปช่วยเหลือเมื่อพบว่ากลุ่มต้องการความช่วยเหลือและให้แรงเสริมอย่างต่อเนื่องเหมาะสมสอดคล้องกับหลักการให้แรงเสริมของ Skinner (อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2553, หน้า 309-312) กล่าวว่าครูทุกคนควรให้แรงเสริมแก่ผู้เรียนทันทีที่ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งควรเกิดขึ้นภายในเวลาประมาณ 10 วินาที การให้แรงเสริมทางบวกจะดีกว่าทางลบ และจะต้องให้อย่างสม่ำเสมอโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ครูอาจใช้แรงเสริมง่าย ๆ 3 วิธี ได้แก่ 1) การให้ความสนใจและคำชมเชยยกย่อง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาสามารถใช้ได้ทุกโอกาสทั้งนักเรียนที่เก่งและอ่อน 2) การอนุญาตให้นักเรียนทำกิจกรรมที่ชอบ 3) การให้รางวัลเป็นของ เช่น ขนม ดาว เกียรติบัตร สอดคล้องกับงานวิจัยของคุมาเพ็ง กิ่งมิ่งแะ (2552). ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านหมากแข้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับนิพนธ์ ยศดา (2556). ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ทุกหน่วยการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 แสดงว่า หลักสูตรฝึกอบรมสามารถพัฒนาทักษะการปฏิบัติด้านการอยู่อย่างพอเพียงได้จริง ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการฝึกอบรมส่งเสริมให้เกิดทักษะการปฏิบัติที่ถูกต้อง

นอกจากนี้ ในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมเน้นให้ความรู้ในด้านเนื้อหาโดยการบรรยาย เนื่องจากนักเรียนที่เข้าฝึกอบรมยังไม่มีความรู้ในด้านนี้ จากนั้นจึงเป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งกระบวนการกลุ่ม การระดมสมอง และการอภิปรายกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดของนนทวัฒน์ สุขผล (2556, หน้า 44) กล่าวว่า วิทยากรบรรยายตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมายอาจมีการใช้สื่อประกอบการบรรยายและให้ผู้ฟังได้ซักถาม ข้อดีคือได้เนื้อหาวิชาการตามหัวข้อที่กำหนดไว้อย่างครบถ้วน การเสนอเนื้อหาเป็นไปตามลำดับ ผู้เข้ารับการอบรมมีโอกาสซักถามได้แนวความรู้ในเนื้อหาวิชามากในเวลาที่ได้กำหนดไว้ เมื่อเรียนรู้เนื้อหาแล้ว จึงร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่มตามที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้และมีจัดกิจกรรมนันทนาการ โดยการร้องเพลง เล่นเกม เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย เกิดความสนุกสนาน สอดคล้องกับวัฒนา ตรงเที่ยง (2553, หน้า 220) ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรระดับชั้นเรียนเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพในภาพรวมอยู่ในระดับดีทุกด้าน

5. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4 ทั้งนี้เนื่องจาก เนื้อหาการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้เป็นเรื่องที่น่าสนใจ นักเรียนมีส่วนร่วมกับการกิจกรรม ตรงกับความต้องการของนักเรียน และวิทยากรที่ให้ความรู้ในการฝึกอบรมมีความรู้ความชำนาญ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของอุษณีย์ โพธิสุข (2543, หน้า 28) ได้กล่าวถึงวิธีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่าเป็นวิธีที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และข้อสำคัญ คือ ผู้เรียนสามารถที่จะคิดจะเลือกสิ่งต่าง ๆ ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน หลักการของวิธีการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ วิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นเจ้าของกิจกรรมการเรียนรู้ ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ มีผู้สอน คอยให้ความช่วยเหลือแนะนำและให้กำลังใจ สอดคล้องกับสมชาย สังข์สี (2550, หน้า 115-116) กล่าวว่า วิทยากรที่ให้ความรู้ในการฝึกอบรมต้องมีความรู้ความชำนาญและมีประสบการณ์อย่างแท้จริง มีความสามารถในการสื่อสารถ่ายทอดความรู้และเข้าใจในจิตวิทยาการเรียนรู้ของกลุ่ม เป้าหมายเป็นอย่างดี มีวิธีการที่ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจชัดเจน กระตือรือร้นและให้ความสนใจ ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และตระหนักถึงความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงจากการเรียนรู้โดยการฝึกอบรม สามารถนำทักษะการปฏิบัติคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับพรสวรรค์ แยมกวีตระกูล (2549). ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับครูโรงเรียนตั้งตรงจิตรพณิชยการ ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับคุณาเพ็ง กิ่งมิ่งแะ (2552). ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านหมากแข้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ ดังนั้นหน่วยงานทางการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำหลักสูตรดังกล่าวไปใช้เป็นต้นแบบในการจัดการฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานและธรรมชาติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่าความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมในแต่ละด้านและภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ จึงควรจัดองค์ประกอบของหลักสูตรให้ครบถ้วนและเน้นการปรับใช้สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมให้เข้ากับหน่วยงานและผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า การฝึกอบรมในหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 มีประสิทธิภาพมากที่สุด ส่งผลให้ทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมด้านการสร้างภูมิคุ้มกันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถปรับตัวเข้ากับกระบวนการฝึกอบรม รวมทั้งเข้าใจถึงผลที่จะได้รับเมื่อผ่านการฝึกอบรม ดังนั้นก่อนการฝึกอบรมควรมีการชี้แจงให้นักเรียนรับทราบและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม เพื่อลดความวิตกกังวลและเพื่อให้การฝึกอบรมดำเนินไปตามแผนที่วางไว้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยติดตามผลการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงในระยะยาว

2.2 ควรทำการวิจัยเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านอื่น ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) มุ่งมั่นในการทำงาน 6) รักความเป็นไทย และ 7) มีจิตสาธารณะ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้และเกิดทักษะการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะที่พึงมี

2.3 ควรทำวิจัยเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยการบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิด

ความตระหนักรู้อย่างต่อเนื่อง

2.4 ควรทำวิจัยเพื่อยกระดับการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล รอบคอบ โดยใช้รูปแบบการฝึกอบรม การบูรณาการเข้ากับกิจกรรม หรือรูปแบบการพัฒนาอื่นที่สามารถยกระดับได้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คุณาเพ็ง กิ่งมิ่งแสง. (2552). *การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านหมากแข้ง*

*สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุรธานี เขต 1. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การ
พัฒนา ดุรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.*

ทิตินา แคมมณี. (2546). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ :

เสริมสินพรเพรสซิสเต็ม.

- นิพนธ์ ยศดา. (2556). การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นนทวัฒน์ สุขผล. (2556). เทคนิคการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : เอกซ์เปอร์เน็ท.
- ปฏุล นันทวงศ์และไพโรจน์ ดั่งวิเศษ. (2543). หลักสูตรและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สงขลา : สถาบันราชภัฏสงขลา.
- พิสมัย ถิณะแก้ว. (2545). หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- พรสวรรค์ แย้มกวีตระกูล. (2549). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับครูโรงเรียนตั้งตรงจิตรพณิชยการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ภาณุภัทร ลิ้มจำรูญ. (2551). การพัฒนาชุดเครื่องมือวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วชิรชล คำศิริรักษ์. (2559). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วัฒนา ตรงเที่ยง. (2553). การพัฒนาหลักสูตรระดับชั้นเรียน เพื่อสร้างเสริมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. ปริญญาโทปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์นครปฐม.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). วิธีวิทยาการวิจัย. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช. (2542). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสานต่อที่ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : เซ็นเตอร์ดีสคัฟเวอร์.
- สุกัญญา คุ่มกลาง. (2553). การดำเนินงานการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมสหกรณ์โรงเรียนขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุจิตรา ธนानันท์. (2552). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : ทีพีเอ็มเพรส.
- สุมิตร คุณานกร. (2520). หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรดา ไชยสงคราม. (2555). กลยุทธ์การบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรศักดิ์ โจถาวร. (2556). แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษา ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2553). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สิทธิพงษ์ ปานนาค. (2556). การพัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในการจัดการเรียนรู้พลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมชาย สังข์สี. (2550). หลักสูตรการฝึกอบรมการพัฒนามาตรฐานการศึกษาสำหรับผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2541). วิธีวิทยาการประเมินทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา,สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548). เรียนรู้ บูรณาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อุษณีย์ โพธิ์สุข. (2543). การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- Kolb, David A. (1970). *Organization psychology: a book of readings*. 2nd Ed. New York : Prentice –Hall.
- Taba, Hilda. (1962). *Curriculum development theory and practice*. New York : Brace & World.
- Tyler, Ralph W. (1970). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago : University of Chicago Press.